

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 26.6.2013
COM(2013) 454 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**NAPREDEK PRI IZVAJANJU NACIONALNIH STRATEGIJ VKLJUČEVANJA
ROMOV**

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

NAPREDEK PRI IZVAJANJU NACIONALNIH STRATEGIJ VKLJUČEVANJA ROMOV

1. UVOD

Komisija je s sporočilom *Okvir EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020*¹ države članice pozvala, naj sprejmejo ali nadalje razvijejo celovit pristop k vključevanju Romov in podprejo številne skupne cilje. Ti cilji obsegajo štiri stebre, in sicer izobraževanje, zaposlovanje, zdravstveno varstvo in stanovanja, namenjeni pa so hitrejšemu vključevanju Romov. Pristop so podprli predsedniki držav ali vlad vseh držav članic EU².

Države članice so kot odgovor na ta poziv predstavile nacionalne strategije vključevanja Romov. Nacionalne strategije se razlikujejo glede na številnost romskega prebivalstva in izzive, ki jih morajo države članice obravnavati³. Evropska komisija je leta 2012 ocenila te strategije⁴ in zaključila, da je za napredek na področjih štirih stebrov treba prednostno razvrstiti več strukturnih potreb, ki so nujne za uspešno izvajanje strategij. Te so med drugim udeležba regionalnih in lokalnih organov ter civilne družbe, dodelitev sorazmernih finančnih sredstev, spremljanje in omogočanje prilagajanja politik, prepričljiv boj proti diskriminaciji in določitev nacionalnih kontaktnih točk za vključevanje Romov.

To sporočilo obravnava omenjene strukturne potrebe, saj učinkovite spremembe še zmeraj niso dovolj opazne, čeprav so države članice že uvedle nekatere ukrepe na ravni politik, še posebej ukrepe za boljše usklajevanje vseh zainteresiranih strani, dejavnih pri vključevanju Romov. Da bi spodbudila nadaljnja prizadevanja držav članic, se Komisija s tem sporočilom zavezuje, da bo državam članicam nudila dodatno pomoč, zlasti pri uporabi sredstev EU za vključevanje Romov.

2. UČINKOVITO IZVAJANJE STRATEGIJ – TEMELJ ZA VERODOSTOJNOST POLITIČNIH ZAVEZ IN BISTVENE SPREMEMBE

Zagotavljanje učinkovitega izvajanja nacionalnih strategij vključevanja Romov je bistvenega pomena. Glede na trenutne gospodarske razmere je treba pri obravnavanju socialnega in ekonomskega vključevanja Romov sprejeti ustrezne ukrepe in učinkoviteje uporabiti razpoložljive vire. Zato Komisija natančno spremlja

¹ COM(2011) 173 final z dne 5. aprila 2011.

² Sklepi Evropskega sveta EUCO 23/11 z dne 23. in 24. junija 2011 na podlagi *Sklepov Sveta EPSCO o Okviru EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020*, 106665/11 z dne 19. maja 2011.

³ Izraz „strategija“ se v tem sporočilu uporablja za celovite sklope ukrepov politike in strategij.

⁴ Sporočilo *Nacionalne strategije vključevanja Romov: prvi korak pri izvajanju okvira EU* in priloženi delovni dokument služb Komisije SWD(2012) 133 final.

napredek držav članic, tako v zvezi s procesom Evropa 2020 kot tudi v zvezi s specifičnim kontekstom okvira EU za nacionalne strategije vključevanja Romov.

Natančno vsakoletno spremljanje vključevanja Romov in skladnosti postopka vključevanja s splošnimi politikami se bo, kot del procesa Evropa 2020, nadaljevalo vse do leta 2020. Države članice z večjim deležem romskega prebivalstva se bodo morale lotiti izzivov vključevanja Romov, ki so bili izpostavljeni v okviru evropskega semestra 2012, da bodo lahko napredovale pri doseganju ciljev zaposlovanja, socialne vključenosti in izobraževanja v okviru procesa Evropa 2020. Večja vključenost Romov bo tem državam članicam prinesla tako družbene kot tudi gospodarske koristi⁵. Komisija je v okviru evropskega semestra 2013 predlagala strožja in izboljšana priporočila glede vključevanja Romov za države članice z največjim deležem romskega prebivalstva⁶.

Komisija je v kontekstu Okvira EU za nacionalne strategije vključevanja Romov okrepila dialog s številnimi državami članicami. Na dvostranskih srečanjih, ki so potekala v letih 2012 in 2013⁷, so zadevni nacionalni organi in strokovnjaki Komisije razpravljali o podrobnem vrednotenju nacionalnih strategij vključevanja Romov in načinih, kako zagotoviti učinkovito izvajanje teh strategij.

Prav tako je bila ustanovljena mreža nacionalnih kontaktnih točk držav članic za vključevanje Romov, da bi spodbudili večstransko izmenjavo izkušenj, vzajemno učenje in sodelovanje med državami članicami⁸.

Poleg tega je Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA) ustanovila *ad hoc* delovno skupino, da bi pomagala državam članicam pri merjenju napredka v zvezi z vključevanjem Romov⁹. Osrednji cilj delovne skupine je pomagati državam članicam pri vzpostavitvi učinkovitih mehanizmov spremljanja, da bi dobili zanesljive in primerljive rezultate¹⁰.

⁵ Štirim državam bi popolna vključenost Romov v trg dela lahko prinesla gospodarske koristi v vrednosti okoli 0,5 milijarde EUR in davčne koristi v vrednosti okoli 175 milijonov EUR letno. Svetovna banka: *Vključevanje Romov: gospodarska priložnost za Bolgarijo, Češko republiko, Romunijo in Srbijo (Roma Inclusion: An Economic Opportunity for Bulgaria, Czech Republic, Romania and Serbia)*, september 2010.

⁶ Na podlagi predloga Komisije z dne 29. maja 2013 pet držav članic (Bolgarija, Češka republika, Madžarska, Slovaška in Romunija) prejema priporočila, izdana za vsako državo posebej, ki so pomembna za vključevanje Romov. Ta priporočila po eni strani obravnavajo izvajanje nacionalnih strategij vključevanja Romov (zagotavljanje učinkovitega izvajanja, vključno z boljšim usklajevanjem zainteresiranih strani, dodelitvijo sredstev, učinkovitim spremljanjem in integracijo ciljev vključevanja Romov v vsa področja politik) ter po drugi strani razvoj specifičnih politik na področju izobraževanja (še posebej v zvezi s potrebo po zagotavljanju učinkovitega dostopa do kakovostnega vključujočega rednega izobraževanja že od predšolskega izobraževanja naprej) in zaposlovanja (spodbujanje ukrepov aktiviranja in prehoda na trg dela).

⁷ BG, FR, HU, IT, RO, SK.

⁸ Znotraj te mreže je bila ustanovljena delovna skupina, ki odseva raznolikost razmer in izkušenj v zvezi z Romi v EU, da bi omogočila nadaljnjo razpravo o izzivih in izvedljivih rešitvah. Ugotovljena vprašanja so bila združena v predlog pravnega akta, ki bi državam članicam nudil več podpore in usmeritev pri spodbujanju vključevanja Romov, predstavljen pa je bil hkrati s tem sporočilom: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_nationalcontactpoints_en.pdf.

⁹ V tej delovni skupini sodeluje deset držav članic (BG, CZ, ES, FI, FR, IT, HU, RO, SK, UK) kot tudi strokovnjaki iz fundacije Eurofund in Programa Združenih narodov za razvoj.

¹⁰ Hrvaška se je že začela pripravljati na to, da se bo pridružila procesu Evropskega okvira, in dejavno sodeluje v mreži nacionalnih kontaktnih točk ter v delovni skupini za spremljanje agencije FRA.

Komisija je ocenila napredek pri izvajanju nacionalnih strategij v letu 2012 na podlagi podatkov, ki so jih posredovale države članice, prispevkov strokovnjakov in civilne družbe¹¹ ter ugotovitev agencije FRA.

2.1. Strukturne potrebe za učinkovito izvajanje

(a) Udeležba regionalnih in lokalnih organov ter tesno sodelovanje s civilno družbo

Okvir EU je poudaril potrebo po neprekinjenem dialogu med nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi organi ter romsko civilno družbo pri oblikovanju, izvajanju in spremljanju nacionalnih strategij. Večina držav članic je v zvezi s tem sprejela ukrepe, vendar so zainteresirane strani pogosto menile, da ti ukrepi niso učinkoviti in jim ne omogočajo dejavnega sodelovanja pri izvajanju in spremljanju nacionalnih strategij.

(1) Udeležba lokalnih in regionalnih organov

Dejavno sodelovanje lokalnih in regionalnih organov na vseh stopnjah procesa vključevanja Romov je bistven pogoj za uspeh, kar je poudarila tudi Komisija v poročilu o napredku za leto 2012.

Udeležba lokalnih in regionalnih organov	Države članice, ki so sprejele takšne ukrepe
Vzpostavitev strukturiranega dialoga	AT, BE, BG, CZ, DK, EE, EL, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV, NL, RO, SE, SI, SK, UK
Spodbujanje izmenjave izkušenj in sodelovanja med lokalnimi organi	BE, BG, CZ, DK, FI, FR, HU, IT, SE, ES, SI, UK
Dodelitev sredstev za vključevanje Romov lokalnim in regionalnim organom	AT, BE, CZ, DE, DK, EL, FI, FR, IE, IT, PL, RO (načrtovano), SE, SI, SK

Eno leto pozneje lahko sklenemo, da mora večina držav članic na tem področju vložiti še več truda in tesneje in bolj sistematično sodelovati z lokalnimi organi pri oblikovanju, izvajanju, spremljanju, ocenjevanju in pregledovanju politik¹².

¹¹ Ti vključujejo sklepe dialoga med komisarji in predstavniki civilne družbe z dne 15. maja 2013, poročila koalicij organizacij civilne družbe, ki so bile ustanovljene v okviru sekretariata fundacije Desetletje vključevanja Romov v šestih državah članicah (Bolgarija, Češka republika, Madžarska, Romunija, Slovaška, Španija) in dveh državah, ki se pripravljata na pristop (Albanija, Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija), poročila Mreže neodvisnih strokovnjakov o socialnem vključevanju (<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catid=1025&langId=en>), poročilo Evropskega informacijskega urada za Rome *Diskriminacija Romov v EU v letu 2012 (Discrimination against Roma in the EU in 2012)*, pisne povratne informacije foruma Eurocities in organizacije Eurodiaconia (Ekumenska federacija cerkva, organizacij socialne pomoči in nevladnih organizacij) ter raziskovalna dela Evropske akademske mreže za romske študije (http://romanistudies.eu/news/contributions_from_members/).

¹² Nekatere države članice si še posebej prizadevajo, da bi spodbujale mednarodno mreženje lokalnih organov, npr. s sodelovanjem v Evropski zvezi mest in regij za vključevanje Romov (*European Alliance of Cities and Regions for Roma Inclusion*). Druge so imenoval regionalne ali lokalne

Razvoj politik in akcijskih načrtov za vključevanje Romov bi moral biti sestavni del regionalnih in lokalnih javnih programov. Tako bi morali zastaviti jasno izhodišče, količinsko opredeliti cilje in določiti specifične ukrepe, da bi se štirje stebri nacionalnih strategij vključevanja Romov na lokalni ravni udeležili. Za izvedbo teh načrtov bi bilo treba lokalnim in regionalnim organom dodeliti ustrezne finančne in človeške vire ter izboljšati zmogljivosti teh organov za upravljanje, spremljanje in vrednotenje vključevanja Romov.

(2) Tesno sodelovanje s civilno družbo

Komisija je v poročilu o napredku za leto 2012 opozorila na to, da bi sodelovanje s civilno družbo moralo zajemati več dejavnosti kot zgolj posvetovanje pri razvoju strategij. Civilna družba mora imeti dejavno vlogo pri izvajanju in spremljanju nacionalnih strategij. Povečanje zmogljivosti temeljne civilne družbe na lokalni ravni, še posebej med Romi, je ključno za uspeh in trajnost celostnih lokalnih akcijskih načrtov.

Tesno sodelovanje s civilno družbo	Države članice, ki so sprejele takšne ukrepe
Vzpostavitev strukturiranega dialoga s civilno družbo na nacionalni ravni	BE, BG, EE, ES, DK, FI, FR, HU, LV, LT, SE, SI, UK
Spodbujanje dejavnega sodelovanja civilne družbe in predstavnikov Romov na lokalni ravni	BE (na regionalni ravni), BG, CZ, ES, FI, HU, LV, PT, SE, SI
Finančna pomoč za razvoj zmogljivosti civilne družbe	EE, ES, FR, LV, SE, SI

V večini držav članic sta tudi v drugem letu izvajanja nacionalnih strategij legitimno zastopanje Romov in udeležba vseh zadevnih organizacij civilne družbe še vedno nezadostna. **Organizacije civilne družbe, še posebej lokalne organizacije, ki zastopajo Rome, morajo imeti na voljo primerne zmogljivosti, da bi lahko bolje dostopale do javnih sredstev in jih hitro in učinkovito usmerjale k neposredno vpletenim ter da bi lahko učinkovito sodelovale pri razvoju, izvajanju in spremljanju politik vključevanja Romov. Le tako bodo lahko prispevale pomemben delež k reševanju tega vprašanja. Zgolj redke države članice nudijo organizacijam civilne družbe ustrezno podporo, da bi lahko prevzele takšno vlogo. Čeprav so že pripravljeni mehanizmi, preko katerih bi zajeli tudi mnenja Romov, ti ne zagotavljajo bistvenega učinka teh mnenj na politike. Vse države članice bi morale zagotoviti, da mehanizmi rednega posvetovanja delujejo učinkovito in pregledno ter zajemajo izvajanje, spremljanje in vrednotenje učinka strategij. Treba bi bilo spodbujati dialog med različnimi vrstami organizacij civilne družbe in raziskovalci, ki delujejo na vseh pomembnih področjih vključevanja Romov. Sodelovanje s civilno družbo bi bilo treba spodbujati tudi pri pripravi lokalnih akcijskih načrtov.**

koordinatorje, da bi lahko bolje opredelile težave romskih skupnosti ali usklajevale izvajanje strategij na lokalni ravni.

(b) Dodelitev sorazmernih finančnih sredstev

Države članice so bile z okvirom EU pozvane, naj ukrepom vključevanja Romov dodelijo zadostna sredstva iz nacionalnih proračunov, ki bodo po potrebi dopolnjena s financiranjem EU in mednarodnim financiranjem. Sofinanciranje iz skladov EU je na voljo predvsem v okviru Evropskega socialnega sklada, Evropskega sklada za regionalni razvoj in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja.

V poročilu Komisije o napredku za leto 2012 je navedeno, da so pomanjkljivosti pri dodeljevanju finančnih virov, ki bi ustrezali političnim zavezam v strategijah, še vedno velika ovira za izvajanje strategij. Specifična in pregledna dodelitev proračunskih sredstev akcijskim načrtom je nujni pogoj. Ravno tako bi bilo treba uporabljati ozemeljski pristop, ki bi obravnaval specifične potrebe najrevnejših območij ali ciljnih skupin, ki jih najbolj ogrožata diskriminacija in socialna izključenost.

Dodelitev sorazmernih finančnih sredstev	Države članice, ki so sprejele takšne ukrepe
Celovit pristop k dodelitvi finančnih sredstev	EL, ES, FI, HU, IT, LV, SI, SK
Ozemeljski pristop k dodelitvi finančnih sredstev	CZ, EL, ES, HU, IT, PL, SE, SK
Vključevanje lokalnih in regionalnih organov ter civilne družbe v načrtovanje uporabe sredstev EU	BE, BG, CZ, ES, FI, IT, RO, SI, SK (začetni ukrepi)

Čeprav je bilo od zadnjega poročila mogoče opaziti določen napredek, financiranje nacionalnih strategij še ni zadostno. **V nekaterih državah članicah se je izvajanje nacionalne strategije zamaknilo, ker niso zagotovljena zadostna sredstva iz nacionalnega proračuna.**

V skladu z izzivi, ugotovljenimi v okviru evropskega semestra, bi morale vse države članice zagotoviti, da bodo sprejeti ustrezni ukrepi za integracijo strategije vključevanja Romov v partnerske sporazume o uporabi evropskih strukturnih in investicijskih skladov¹³ za obdobje 2014–2020, in sicer sorazmerno glede na velikost in položaj njihovih romskih skupnosti. Ključne prednostne naloge vključevanja Romov so bile poudarjene v priporočilih za posamezne države v okviru evropskega semestra in stališč Komisije za pogajanja z več državami članicami v zvezi s partnerskimi sporazumi. Zaveze za dodelitev sredstev iz nacionalnih proračunov so še zmeraj osrednjega pomena za zagotavljanje trajnosti ukrepov vključevanja Romov.

Evropski socialni sklad je glavni finančni instrument EU za naložbe v vključevanje Romov, in sicer na področjih zaposlovanja, izobraževanja in socialne vključenosti. S

¹³ Evropski socialni sklad (ESS), Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Kohezijski sklad (KS), Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP), Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo (ESPR).

sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj so se v številnih državah članicah že financirale naložbe v stanovanja, kar je del celovitega pristopa, vendar bi bilo v večini primerov mogoče to možnost financiranja za vključevanje Romov bolje izkoristiti. Države članice bi za izvajanje tega cilja lahko uporabile spretnosti in vire, ki so jih razvile koalicije mednarodnih organizacij v podporo projektom za vključevanje Romov na lokalni ravni.

Predlogi Komisije za kohezijsko politiko EU v obdobju 2014–2020 nudijo osnovo za celovit pristop, ki združuje možnosti financiranja iz ESRR in ESS, da bi dosegli cilje procesa vključevanja Romov v EU. Države članice bi si morale prizadevati tudi za uporabo možnosti pomoči, ki jih omogoča politika razvoja podeželja. Nadalje sporočilo Komisije *Socialne naložbe za rast in kohezijo*¹⁴ države članice poziva, naj v naslednjem programskem obdobju (2014–2020) sredstva EU uporabijo za socialne naložbe. Komisija je prav tako predlagala, naj države članice ustrezen delež kohezijskih sredstev EU porabijo za naložbe v ljudi, zaposlovanje in reforme socialnih politik prek Evropskega socialnega sklada (ESS)¹⁵. Predlagala je še, naj vsaka država članica vsaj 20 % tega zneska nameni socialni vključenosti, kar zajema tudi vključevanje Romov. Ti ukrepi bi zagotovili, da se poveča povprečna dodelitev sredstev za namene socialne vključenosti, ter bolje odsevali izzive tega področja. Način, kako bodo države članice in regije v okviru Evropskega socialnega sklada (predlog Komisije za programsko obdobje 2014–2020) uporabile novo posebno prednostno nalogo naložb za vključevanje marginaliziranih skupin, kot so npr. Romi, bo omogočil boljšo oceno, koliko sredstev se nameni ukrepom za vključevanje Romov.

(c) Spremljanje in omogočanje prilagajanja politik

Države članice so bile z Okvirom EU pozvane, naj vzpostavijo učinkovite metode spremljanja in vrednotenja, da bodo lahko ovrednotile rezultate in učinek ukrepov vključevanja Romov ter omogočile prilagajanje politik, če bo to potrebno. Poročilo za leto 2012 pa povzema, da morajo države članice v to področje vložiti več truda.

Spremljanje sprememb in omogočanje prilagajanja politik	Države članice, ki so sprejele takšne ukrepe
Evidentiranje položaja Romov („izhodišča“) že opravljeno ali še poteka	CZ, EE, EL, ES, FI, FR, HU, LT, LV, NL, PT, RO, SI, SK
Sistem spremljanja za merjenje rezultatov in vpliva nacionalne strategije	Začetni ukrepi: BG V razvoju: BE, ES, FI, HU, IT, SE
Določitev območij z izjemno revnimi romskimi skupnostmi	CZ, EE, EL, FR, HU, PL, RO, SK

¹⁴ Sporočilo *Socialne naložbe za rast in kohezijo – vključno z izvajanjem Evropskega socialnega sklada 2014–2020*, COM(2013) 83 final, in Priporočilo Komisije „Vlaganje v otroke: prekinimo krog prikrajšanosti“, C(2013) 778 final z dne 20. februarja 2013.

¹⁵ V skladu z zavezami držav članic, da bodo na evropski ravni do leta 2020 zmanjšale število ljudi, ki živijo v revščini, za 20 milijonov.

Vključevanje vseh najpomembnejših zainteresiranih strani v postopek spremljanja in vrednotenja	AT, CZ (načrtovano), FI, HU, IT (načrtovano), LT (načrtovano), SE (delno), SI, SK (načrtovano)
Vzpostavljeno sodelovanje z nacionalnimi statističnimi uradi	BG, CZ, EL, ES, FI, HU, IT, LV, RO, SK, UK
Načrtovano redno poročanje in vrednotenje	BE, BG, CZ, EL, FI, HU, LT, PL, RO, SE, SI, SK

Države članice so si v obdobju po izdaji zadnjega poročila¹⁶ močno prizadevale, da bi vzpostavile učinkovito ogrodje spremljanja in vrednotenja za sistematično in dosledno pridobivanje podatkov (ne nujno z uporabo etničnih kriterijev) o vplivu ukrepov vključevanja Romov, vendar to za večino držav še zmeraj ostaja neizpolnjen cilj. Kot je poudarila delovna skupina za spremljanje, ki jo je ustanovila agencija FRA, bi moral sistem spremljanja različnim ravнем uprave nuditi točne povratne informacije: po eni strani o napredku pri doseganju ciljev nacionalne strategije in **lokalnih akcijskih načrtov**, po drugi strani pa tudi o izboljšanju socialno-ekonomskega položaja Romov in njihovih temeljnih pravic v primerjavi z večinskim prebivalstvom (spremljanje „razkoraka“).

Redna primerjava podatkov je izjemno pomembna, da bi lahko podrobno ovrednotili vpliv ukrepov na terenu v primerjavi z izhodiščem. Še posebej je opazno pomanjkanje splošnih kazalnikov učinka. Hkrati je v večini primerov nejasno, v kolikšni meri so druge zainteresirane strani vključene v spremljanje, vrednotenje in pregled politik, kot to zahteva 10 skupnih temeljnih načel za vključevanje Romov¹⁷. Raziskati bi bilo treba možno dopolnjevanje z obstoječimi kazalniki evropskih politik.

(d) Prepričljiv boj proti diskriminaciji

Države članice so bile z Okvirom EU pozvane, naj zagotovijo, da Romi ne bodo diskriminirani ter da se bodo spoštovale njihove človekove pravice, ki izhajajo iz Listine EU o temeljnih pravicah in Evropske konvencije o človekovih pravicah. Iz poročila Komisije o napredku za leto 2012 izhaja, da bi morale države članice zagotoviti učinkovito izvajanje zakonodaje za boj proti diskriminaciji¹⁸ na njihovem ozemlju ter se prepričljivo boriti proti diskriminaciji. Poročilo je opozorilo tudi na precejšnje število Romov, ki so državljani tretjih držav in zakonito prebivajo v državah članicah ter se srečujejo z enakimi izzivi kot priseljenci iz držav zunaj EU.

¹⁶ Nekatere države članice so navedle, da so uporabljale ankete, metodo mikrocenzusa, določanje revščine po območjih itn.

¹⁷ Na prvem zasedanju platforme 24. aprila 2009 je bilo predstavljenih 10 skupnih temeljnih načel glede vključevanja Romov. Priložena so bila sklepom Sveta z dne 8. junija 2009. Ta načela so: 1) tvorne, stvarne in nediskriminacijske politike, 2) izrecna, vendar ne izključna ciljna naravnost, 3) medkulturni pristop, 4) vključevanje v osrednje tokove družbe, 5) upoštevanje vidika spolov, 6) prenos politik, temelječih na pridobljenih izkušnjah, 7) uporaba instrumentov EU, 8) vključenost regionalnih in lokalnih organov, 9) vključevanje civilne družbe, 10) aktivna udeležba Romov.

¹⁸ V skladu z obveznostmi, ki izhajajo iz Pogodb, morajo države članice v svoj nacionalni pravni red prenesti določbe Direktive 2000/43/ES o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost ter te prenesene ukrepe ustrezno izvajati.

Tem je potrebno zagotoviti enake pravice, kot jih imajo drugi priseljenci iz tretjih držav.

Ukrepi za boj proti diskriminaciji	Države članice, ki so sprejele takšne ukrepe
Izvajanje zakonodaje za boj proti diskriminaciji na lokalni ravni	AT, DK, SE
Ukrepi za ozaveščanje (tudi v javnih upravah)	AT, BG, CZ, DK, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV, LT, PT, RO, SI
Ozaveščanje Romov o njihovih pravicah	AT, FI, LV, SE, SI
Boj proti različnim oblikam diskriminacije romskih žensk	RO (začetni ukrepi)
Boj proti trgovini z ljudmi in izkoriščanju otrok kot delovne sile	CZ, DK, HU, NL

Kljub zavezam držav članic in zakonodaji za boj proti diskriminaciji v vseh državah članicah se rasizem in diskriminacija Romov nadaljujeta. Segregacija romskih otrok v izobraževanju je v več državah članicah še zmeraj močno razširjena¹⁹. Civilna družba in akademska poročila²⁰ potrjujejo različne primere diskriminacije, vključno z manj dostopnim izobraževanjem, zdravstvom, policijsko zaščito in stanovanji v primerjavi z večinskimi prebivalstvom. Trajni izzivi vključevanja Romov, ki so državljani EU, v družbo imajo še zmeraj neposreden učinek na širše odnose EU s tretjimi državami. Nekateri države na primer ohranjajo vizumske obveznosti za državljane določenih držav članic zaradi odprtih vprašanj vključevanja Romov²¹. Z istimi izzivi se lahko srečujejo Romi, ki so državljani tretjih držav in se priselijo v EU²².

¹⁹ Še posebej v Češki republiki, na Madžarskem in na Slovaškem.

²⁰ Ta vključujejo: poročila nacionalnih strokovnjakov o socialnem vključevanju; Evropski informacijski urad za Rome: *Diskriminacija Romov v EU v letu 2012 (Discrimination against Roma in the EU in 2012)*, 2013; Sekretariat fundacije Desetletje vključevanja Romov v sodelovanju s pisarnama Naredimo kar največ s sredstvi EU za romske programe (*Making the most of EU Funds for Roma Programmes*) in Romske pobude (*Roma initiatives*) Fundacij za odprto družbo (*Open Society Foundations*): *Vmesna poročila civilne družbe o izvajanju nacionalnih strategij vključevanja Romov in desetletnih akcijskih načrtov (Interim Civil Society Reports on the Implementation of National Roma Integration Strategies and Decade Action Plans)*, 2013; Poročilo organizacije Amnesty International: *Romi: zahteve po enakosti in človekovih pravicah (Roma: Demanding Equality and Human Rights)*, april 2013; raziskovalne študije Evropske akademske mreže za romske študije (http://romanistudies.eu/news/contributions_from_members/); pisne prispevke članov organizacije Eurodiaconia.

²¹ Kanada je recimo izrazila resno zaskrbljenost glede povečanja števila prošenj za azil, ki so jih vložili državljani nekaterih držav članic.

²² Opažanja Komisije iz Sporočila *Nacionalne strategije vključevanja Romov: prvi korak pri izvajanju okvira EU*, COM(2012) 226 final z dne 21. maja 2012, veljajo še danes: „Toda zaradi sedanjega položaja Romov, ki v državah, ki se pripravljajo na pristop, živijo v težkih razmerah, je večje število Romov začasno migriralo v države članice EU v okviru režima potovanja brez vizuma in celo prosilo za

Brez uvedbe sistematičnih ukrepov za boj proti diskriminaciji Romov in rasizmu izvajanje nacionalnih strategij za vključevanje Romov ne more voditi do pričakovanih rezultatov. Večina držav članic pripravlja dejavnosti ozaveščanja, da bi spodbudila vključevanje Romov²³. **Hkrati bi morali veliko več storiti javni organi, da bi družbi pojasnili širše družbene in gospodarske koristi²⁴ vključevanja Romov. Za učinkovit boj proti diskriminaciji je treba tudi romsko prebivalstvo ozaveščati o njihovih pravicah, dolžnostih in priložnostih ter zagotoviti orodja za varovanje in uveljavljanje njihovih pravic, npr. preko organov, ki spodbujajo enako obravnavanje. Države članice morajo storiti več za premagovanje stereotipov in obravnavanje rasističnega ali kako drugače stigmatizirajočega izražanja ali vedenja, ki lahko spodbudi diskriminacijo Romov.**

Bolj bi si morale prizadevati tudi na področju učinkovitega boja proti delu otrok, prepovedati morajo beračenje z otroki, popolnoma uveljaviti zakonodajo glede zakonskih zvez mladoletnikov, se boriti proti pod prisilo sklenjenim zakonskim zvezam ter učinkoviteje ukrepati glede trgovine z ljudmi, med drugim tudi prek mednarodnega sodelovanja.

Pomemben pogoj za zagotavljanje enakega dostopa do izobraževanja, javnih storitev, socialnega zavarovanja, osnovnih življenjskih pogojev, stanovanj in zdravstvene nege je vztrajno in celovito obravnavanje problema nevpisanosti Romov v nacionalne registre prebivalstva, po potrebi pa tudi obravnavanje pomanjkanja osebnih dokumentov.

(e) Nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov

Države članice so bile z Okvirom EU pozvane, naj določijo nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov²⁵, ki bodo pristojne za usklajevanje razvoja in izvajanja strategije. Komisija je v poročilu o napredku za leto 2012 poudarila, da bi morale biti te nacionalne kontaktne točke popolnoma usposobljene za učinkovito usklajevanje vključevanja Romov na različnih področjih politik.

Ukrepi za omogočanje učinkovitega dela nacionalnih kontaktnih točk	Države članice, ki so sprejele takšne ukrepe
Usklajevanje med sektorji na nacionalni ravni	AT, BE, BG, CZ, EE, EL, ES, FI, FR, HU, IT, LT, LV, RO, SE, SK
Usklajevanje med različnimi ravni	AT, BE, BG, DK, CZ, EE, ES, FI, FR,

azil. To lahko negativno vpliva na liberalizacijo vizumskega režima, ki je eden od največjih dosežkov pri vključevanju Zahodnega Balkana v EU.“

²³ Nekatere države (AT, BG, ES, FR, LV) organizirajo dejavnosti usposabljanja za javne uslužbence (npr. učitelje, policiste in uslužbence sodišč), da bi preprečile diskriminacijsko vedenje proti Romom in se borile proti predsodkom.

²⁴ Svetovna banka: *Vključevanje Romov: gospodarska priložnost za Bolgarijo, Češko republiko, Romunijo in Srbijo (Roma Inclusion: An Economic Opportunity for Bulgaria, Czech Republic, Romania and Serbia)*, september 2010.

²⁵ http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_nationalcontactpoints_en.pdf

uprave (od državne do lokalne)	HU, IE, IT, LV, NL, RO, SE, SI, SK
Vključitev nacionalnih kontaktnih točk v načrtovanje porabe sredstev EU	BE, BG, CZ, EL, ES, FI, HU, IE, IT, LT, SK

Vse nacionalne kontaktne točke sodelujejo v mreži, ki je bila ustanovljena oktobra 2012, spopadajo pa se z resnimi težavami v zvezi z vključevanjem Romov. Kljub jasnemu napredku pri razvoju njihove vloge oblikovanja zavez in usklajevanja bi bilo treba izboljšati pogoje glede njihovega položaja, zmogljivosti, virov, pooblastil in politične podpore, ki so je deležne. **Nacionalnim kontaktnim točkam je treba zagotoviti ustrezne človeške in finančne vire. Imeti morajo formalno avtoriteto in sposobnost usklajevanja postopkov med različnimi ministrstvi in različnimi ravni uprave ter zagotavljati, da se vključevanje Romov umesti v vse zadevne javne politike. Prispevati bi morale k oblikovanju in izvajanju zadevnih politik ter biti udeležene pri strateškem načrtovanju uporabe sredstev EU. Prav tako bi morale spodbujati dialog in izmenjavo med vsemi zainteresiranimi stranmi ter raziskovati možnosti dopolnjevanja z vsemi pomembnimi pobudami**²⁶.

3. DRŽAVE, KI SE PRIPRAVLJAJO NA PRISTOP

Komisija v svoji strategiji širitve EU za obdobje 2012–2013 kot tudi v podrobnejših poročilih o napredku po posameznih državah poudarja, da so Romi najbolj zapostavljeni v državah Zahodnega Balkana. V veliko državah je diskriminacijo treba šele začeti obravnavati, predvsem z vidika dostopa do izobraževanja, zaposlovanja, socialnega in zdravstvenega varstva, stanovanj in osebnih dokumentov.

Čeprav je bil v zadnjih letih dosežen določen napredek, ki je bil vir nekaterih začetnih izboljšav na področju izobraževanja in zdravstvenega varstva, so potrebna nadaljnja nenehna prizadevanja. **To zajema tudi dodelitev ustreznih virov za izvajanje politik vključevanja Romov. Izzivi učinkovitega izvajanja in uveljavljanja zakonodajnega in institucionalnega okvira ostajajo.** V več državah so bile večletne strategije za izboljšanje položaja Romov in povezani akcijski načrti šele pred kratkim sprejeti (Črna Gora in Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija) ali pregledani in izboljšani (Albanija, Bosna in Hercegovina, Kosovo²⁷ in Srbija). Turčija mora šele razviti sistematičen pristop in celovito strategijo za spodbujanje vključevanja Romov.

Države, ki se pripravljajo na pristop, bi morale še naprej izvajati operativne sklepe, o katerih so se dogovorile s Komisijo na nacionalnih konferencah v letu 2011. Ti sklepi se pregledujejo vsako leto v okviru dialoga strukturne politike. Zadevajo pet vprašanj: registracijo, izobraževanje, zdravstvo, dostop do zaposlovanja in stanovanj. Komisija je leta 2012 okrepila svoja prizadevanja in zagotovila usmerjeno finančno pomoč za izvajanje operativnih sklepov v več državah članicah. Bolje je bil izkoriščen tudi finančni instrument za predpristopno pomoč, saj je

²⁶ Takšne pobude vključujejo nacionalne kontaktne točke za vključevanje, strategijo EU za podonavsko regijo itn.

²⁷ To poimenovanje ne posega v stališča glede statusa ter je v skladu z RVSN 1244 in mnenjem Meddržavnega sodišča o razglasitvi neodvisnosti Kosova.

zagotovil več podpornih ukrepov za vključevanje Romov v družbo ter izboljšanje njihovega statusa in življenjskih razmer, prav tako pa je državam nudil pomoč pri razvoju, pregledu in izvajanju nacionalnih strategij v okviru nacionalnih in regionalnih programov. Komisija bo še naprej podpirala politike in dejanske ukrepe za izboljšanje položaja Romov, vključno z ukrepi v okviru Desetletja vključevanja Romov²⁸, kot del procesa pristopa teh držav k EU.

4. SKLEPI – KAKO NAPREJ

Napredek držav članic v zadnjem letu lahko povzamemo z dvema sklepoma: nekatere države članice so korenito preoblikovale ali razvile konkretne strategije, predvsem tako, da so poskušale vzpostaviti horizontalni in vertikalni dialog ter uskladiti izvajanje svojih strategij. Vendar pa nekateri nujni pogoji za uspešno izvajanje še zmeraj niso izpolnjeni, zato se položaj na terenu le počasi izboljšuje.

Da bi pospešili napredek pri vključevanju Romov v skladu s štirimi stebri dostopa do izobraževanja, zaposlovanja, zdravstvenega varstva in stanovanj, Komisija državam članicam nudi dodatno pomoč:

- (a) podpira jih pri doseganju njihovih ciljev politike in zavez
 - predstavitev predloga za priporočilo Sveta o izboljšanju učinkovitosti ukrepov vključevanja Romov, vzporedno s tem sporočilom. Ugotovitve iz poročila Komisije o napredku v letu 2012²⁹ glede izmenjav na visoki ravni med civilno družbo in predstavniki Romov ter ugotovitve iz tega sporočila so spodbudile Komisijo, da je predlagala državam članicam, naj okrepijo prizadevanja na področju vključevanja Romov s pomočjo pravnega akta, ki ga bo sprejel Svet;
 - spodbujanje dvostranskih in večstranskih izmenjav med nacionalnimi kontaktnimi točkami za vključevanje Romov in drugimi nacionalnimi organi, ki sodelujejo pri izvajanju ukrepov politike za vključevanje Romov;
 - nadaljnji pregled napredka pri vključevanju Romov v okviru strategije Evropa 2020, saj bi moralo biti vključevanje Romov del splošnih prizadevanj držav članic za premagovanje revščine in socialne izključenosti, povečanje zaposlovanja, zmanjšanje deleža zgodnje opustitve izobraževanja in zvišanje stopnje izobrazbe;
 - izboljšanje dialoga in sodelovanja med vsemi zainteresiranimi stranmi s pomočjo naslednjega srečanja platforme EU za vključevanje Romov;
 - spremljanje izvajanja Direktive o rasni enakosti v upravni praksi.

²⁸ Desetletje vključevanja Romov zajema vse države, ki se pripravljajo na pristop, razen Islandije, Kosova in Turčije ter služi kot forum in most za usklajevanje politik ter izmenjavo izkušenj in informacij med sodelujočimi državami članicami EU in državami, ki se pripravljajo na pristop, hkrati pa spodbuja sodelovanje civilne družbe na nacionalni in lokalni ravni ter dopolnjevanje z drugimi mednarodnimi pobudami.

²⁹ Sporočilo *Nacionalne strategije vključevanja Romov: prvi korak pri izvajanju okvira EU*; COM(2012) 226 final z dne 21. maja 2012 in spremljevalni delovni dokument služb Komisije SWD(2012) 133.

(b) zagotavlja jim pomoč iz sredstev EU

- dopolnjevanje nacionalnih sredstev z določitvijo okvira, kako bi lahko financiranje EU³⁰ (Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Evropski socialni sklad (ESS) in Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP)) pomagalo pri vključevanju marginaliziranih skupnosti, kot so Romi, v državah članicah v obdobju 2014–2020. Poleg tega bi morali spodbujati tudi uporabo zasebnih sredstev in sredstev iz terciarnega sektorja za povečanje učinka finančnega vzvoda za naložbe v vključevanje Romov;
- predlog, da nekatere države članice izkoristijo prednostno nalogo na področju naložb „vključevanje marginaliziranih skupnosti, kot so Romi“ ali si za naslednje programsko obdobje zastavijo specifične cilje, povezane z vključevanjem na trg dela, dostopom do izobraževanja ali socialnim vključevanjem Romov, ki odsevajo ugotovitve evropskega semestra;
- predlog novega okvira politike za socialne naložbe³¹, utemeljene na treh elementih³², ki bi lahko prispevali k vključevanju Romov.

Komisija poziva Evropski parlament, naj dejavno sodeluje pri razpravi o predlogu za priporočilo Sveta glede povečanja učinkovitosti ukrepov za vključevanje Romov.

Komisija bo vsako leto spomladi – naslednje poročilo bo izdano leta 2014 – poročala Evropskemu parlamentu in Svetu o napredku na področju štirih stebrov, in sicer izobraževanju, zaposlovanju, zdravstvenem varstvu in stanovanjskem področju, na podlagi informacij, ki jih bodo predložile države članice, podatkov, ki jih bo zbrala Agencija EU za temeljne pravice, in prispevkov organizacij civilne družbe. Letna poročila bodo služila kot referenčno merilo za vložen trud in napredek, ki so ga dosegle države članice pri vključevanju Romov.

³⁰ Delovni dokument služb Komisije „Elementi za skupni strateški okvir za obdobje 2014–2020 za Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad, Kohezijski sklad, Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja in Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo“ z dne 14. marca 2012, SWD(2012) 61 final, Del II.

³¹ Sporočilo *Socialne naložbe za rast in kohezijo – vključno z izvajanjem Evropskega socialnega sklada 2014–2020*, COM(2013) 83 final, in Priporočilo Komisije „Vlaganje v otroke: prekinimo krog prikrajšanosti“, C(2013) 778 final z dne 20. februarja 2013.

³² Boljši in bolj trajnostni socialni sistemi, izvajanje politik aktiviranja in omogočanja ter podpiranje vseživljenjskih socialnih naložb.

PRILOGA

Primeri ukrepov, povezanih s strukturnimi potrebami za izvajanje strategij

Primer dejavne udeležbe lokalnih in regionalnih organov

Vlada zvezne dežele **Berlin** v **Nemčiji** je strategijo vključevanja Romov sprejela 7. avgusta 2012. Ta poziva k razvoju regionalnega akcijskega načrta za vključevanje Romov. Ustanovljena je bila usmerjevalna skupina, v kateri so predstavniki različnih ministrstev berlinske deželne vlade in lokalnih organov, ki se ukvarjajo z romskimi priseljenci. Pri razvoju tega regionalnega akcijskega načrta je sodelovala civilna družba³³.

Primeri tesnega sodelovanja s civilno družbo

V **Franciji** je nacionalna kontaktna točka za vključevanje Romov ustanovila nacionalno skupino za spremljanje. V tej sodelujejo združenja, predstavniki iz različnih zadevnih ministrstev in lokalni akterji. Skupina in njene štiri tematske podskupine so bile ustanovljene kot forum za izmenjavo strokovnega znanja ter doseganje soglasja o nadaljnjih potrebnih ukrepih. Skupina bo te ukrepe nato predlagala medministrskemu usmerjevalnemu odboru, ki je pristojen za usklajevanje francoske strategije.

V **Latviji** je bil oktobra 2012 objavljen razpis za zbiranje predlogov, katerega namen je tesno sodelovanje z romsko skupnostjo. Razpis je financirala država, odprt pa je bil za vse organizacije, ki zastopajo Rome, da bi spodbudili dejavno udeležnost teh organizacij v družbi ter zagotovili sodelovanje med njimi in javnimi organi (lokalnimi upravami in drugimi zainteresiranimi stranmi). Izbrani projekti bodo vključevali organizacijo praktičnih seminarjev, da bi opredelili lokalne projekte sodelovanja, pri katerih bi bile udeležene vse zainteresirane strani, in razvili platformo za sodelovanje med delodajalci in Romi.

Primeri podpiranja strategij z ustreznim financiranjem

Bolgarija je ustanovila medministrsko delovno skupino, ki se zavzema za pridobivanje sredstev EU za vključevanje Romov. Skupini predseduje ministrstvo za upravljanje sredstev EU, sestavljajo pa jo namestniki ministrov, strokovnjaki iz organov upravljanja in operativnih programov ter predstavniki romskih nevladnih organizacij. Cilj skupine je predlagati instrumente in sheme ter preveriti ustreznost načrtovanih ukrepov v okviru vsakega operativnega programa. Skupina bo tudi pripravila priložo k nacionalni strategiji, v kateri bodo določene dejavnosti in trajnostno financiranje za izvedbo teh dejavnosti. Ta priloga še ni bila sprejeta.

Na **Madžarskem** so bile s pomočjo sistema kazalnikov, ki ga je vzpostavila

³³

Berlinska strategija za vključevanje Romov je dostopna na spletnem naslovu <http://www.parlament-berlin.de:8080/starweb/adis/citat/VT/17/DruckSachen/d17-0440.pdf>.

nacionalna zakonodaja, določene najbolj prikrajšane mikroregije. Te mikroregije pestijo hude težave, povezane z gospodarstvom, zaposlovanjem in infrastrukturo. Za razvoj teh regij se uporabljajo ciljno usmerjeni ukrepi, ki obsegajo družbene ukrepe, ukrepe za razvoj skupnosti in podeželja ter storitve, povezane s človeškimi viri.

Primeri učinkovitih sistemov za spremljanje

Madžarski sistem za spremljanje bo poskušal meriti družbeni vpliv nacionalne strategije in spremljati dosežke pri njenem izvajanju. Štirje osnovni sestavni deli sistema so:

1. sklop kazalnikov, ki merijo družbene spremembe, prilagojen ciljem iz nacionalne strategije;
2. sistem rednega poročanja, ki se vzpostavlja prek sodelovanja z zunanjim mednarodnim svetovalcem, namenjen pa je spremljanju, ali so bili ukrepi iz akcijskega načrta izvedeni;
3. raziskave;
4. informacijski sistem o socialni vključenosti, ki omogoča zbiranje podatkov na različnih področjih politik. Lokalni organi bodo ta sistem uporabljali tudi za razvoj načrtov enakih možnosti.

Estonija je opredelila potrebo po nadaljnjem beleženju položaja Romov, da bi lahko določili ustrezne ukrepe za njihovo vključevanje. Zato se položaj Romov ocenjuje s pomočjo raziskave, ki poteka od leta 2012 in se nadaljuje v letu 2013. Cilj raziskave je uporabiti ugotovitve pri načrtovanju naslednjih korakov strategije.

Primeri boja proti diskriminaciji

Španija je izvedla razne dejavnosti za usposabljanje policijskih organov. V letu 2012 je bilo za 158 pripadnikov regionalnih, lokalnih in nacionalnih varnostnih sil organizirano usposabljanje o enakem obravnavanju in etnični diskriminaciji.

Zvezna dežela Schleswig-Holstein v **Nemčiji** se je leta 2012 odločila, da bo spremenila svojo ustavo ter priznala Rome in Sinte, ki so nemški državljani in v deželi živijo kot etnična manjšina.

V **Romuniji** so za romske učence in študente vsako leto prihranjena posebna mesta v srednjih šolah, tečajih poklicnega usposabljanja in na univerzah v okviru javnega sistema izobraževanja. Do zdaj je okoli 15 000 romskih učencev in študentov izkoristilo prednosti tega pozitivnega ukrepa.